

Kasvun ja oppimisen lautakunta 29.01.2025 § 12

§ 12

Vastaus valtuustokysymykseen ultrapikatavaran käytön estämisestä kouluissa ja päiväkodeissa

Valmistelijat / lisätiedot:
Veikkolainen Veera
Lippo Asko
Wendell Kasper
Smeds Kati
etunimi.sukunimi@espoo.fi
Puhelinnumero 09 816 21

Päätösehdotus

Esittelijä
Kasvun ja oppimisen toimialajohtaja Rinta-aho Harri

Kasvun ja oppimisen lautakunta antaa selostusosan mukaisen lausunnon valtuutettu Peppi Seppälän ja 18 muun kaupunginvaltuutetun 18.11.2024 jättämään valtuustokysymykseen ultrapikatavaran käytön estämisestä kouluissa ja päiväkodeissa.

Käsittely

Kasvun ja oppimisen toimialajohtajan estyneenä ollessa asian esitteli talous- ja hallintojohtaja Timo Ketonen.

Päätös

Kasvun ja oppimisen lautakunta:

Esittelijän ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

Selostus

Valtuutettu Peppi Seppälä ja 18 muuta kaupunginvaltuutettua ovat 18.11.2024 jättäneet valtuustokysymyksen, jossa esitetään seuraavat kysymykset koskien ultrapikatavaroiden käyttöä koulussa ja päiväkodeissa:

1. Miten Espoon kaupunki ohjeistaa työntekijöitään ultrapikamuotiin ja muuhun -tavaraan liittyvistä riskeistä ja vaaroista?
2. Millä keinoilla kaupunki voi varmistaa, että kouluihin ja päiväkoteihin ei tuoda ultrapikatavaraa, jonka turvallisuudesta ei ole varmuutta?
3. Voisiko kaupunki kieltää tuomasta esimerkiksi koulujen myyjäisiin leivonnaisia, joiden valmistuksessa käytetyt tarvikkeet eivät täytä EU:n standardeja?
4. Miten kaupunki varmistaa, että kouluissa ja päiväkodeissa on riittävät resurssit, jotta henkilökunnan ei tarvitse turvautua ympäristön ja ihmisten terveyden kannalta riskialttiiseen halpatuotantoon?

Valtuustokysymyksessä todetaan, että ultrapikatavaroiden halpatuotantoon keskittyvien kauppojen, kuten Temun ja Sheinin tuotteista on myös löytynyt turvarajat ylittäviä määriä myrkyllisiä aineita. Tästä huolimatta Temu nousi vuoden 2024 alussa suomalaisten eniten käyttämäksi ulkomaiseksi

markkinapaikaksi. Kiinalaisista verkkokaupoista tilataan vaatteiden lisäksi esimerkiksi elektroniikkaa, leivontatarvikkeita ja erilaisia koriste-esineitä. Koska EU-sääntely ei ulotu näihin tavaroihin, ei niiden turvallisuudesta ole mitään tietoa.

Valtuustokysymyksessä todetaan myös, että on käynyt ilmi, että näistä kaupoista tilattua tavaraa on jo nyt päätynyt muun muassa kouluihin ja päiväkoteihin, niin työntekijöiden kuin vanhempien toimesta. Espoon vastuulla työnantajana on varmistaa, että työntekijöiden hankkimat esineet esimerkiksi luokkahuoneiden koristeiksi täyttävät turvallisuusmääräykset eivätkä vaaranna lasten kemikaali- ja sähköturvallisuutta. Myös vastuullisuuden näkökulmasta on selvää, että ultrapikatavaran käyttäminen kaupungin toiminnassa ei missään määrin sovi Espoon periaatteisiin.

Vastaus valtuustokysymykseen on valmisteltu Kasvun ja oppimisen toimialan esikunnan hallinto ja kehittäminen-yksikön sekä suomenkielisen perusopetuksen, suomenkielisen varhaiskasvatuksen ja ruotsinkielisten sivistyspalveluiden tulosityksiköiden toimesta. Lausunto käsitellään Nämnden Svenska rum -lautakunnassa 23.1.2025 ja Kasvun ja oppimisen lautakunnassa 29.1.2025.

Vastaukset valtuustokysymyksiin

1. Miten Espoon kaupunki ohjeistaa työntekijöitään ultrapikamuotiin ja muuhun -tavaraan liittyvistä riskeistä ja vaaroista?

Espoon kaupungin kasvun ja oppimisen toimialan työntekijöiden toimintaa ja työtä ohjaavat lakiin ja säädöksiin sekä Espoon kaupungin suunnitelmiin, periaatteisiin ja ohjeisiin perustuvat arvot ja ohjeet. Kasvun ja oppimisen toimialalla on pyritty ohjeistamaan ja kouluttamaan työntekijöitä laaja-alaisesti kestävä kehityksen edistämiseen sekä aiheesta lapsille ja nuorille opettamiseen.

Kasvatuksessa ja opetuksessa huomioidaan muun muassa KOTO-tarinan mukaisesti sosiaalisesti, ekologisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti kestävä kehitys lasten ja nuorten ikätason mukaisesti. Lapset ja nuoret oppivat taitoja, joilla he voivat tehdä tietoisia valintoja SDG-tavoitteiden mukaisesti (kestävän kehityksen tavoitteet, engl. Sustainable Development Goals).

Kestävän kehityksen edistäminen suomenkielisessä perusopetuksessa

Espoon kaupungin suomenkielisen perusopetuksen opetussuunnitelmassa tarkennetaan, että sosiaalisesti, ekologisesti ja taloudellisesti kestävä kehitys on sekä kasvatuksen päämäärä että kaikkea toimintaa ohjaava periaate. Oppilaat oppivat tekemään tietoisia valintoja kestävä kehityksen näkökulmasta. Kestävän kehityksen mukaisia valintoja konkretisoidaan opetuksessa oppilaiden ikätason mukaisesti.

Espoon suomenkielinen perusopetus painottaa Espoon kaupungin suomenkielisen perusopetuksen opetussuunnitelman laaja-alaisen osaamisen tavoitetta L7, jossa oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen, elämäntapojen ja tekojen merkitys paitsi itselle, myös lähiyhteisöille, yhteiskunnalle ja luonnolle.

Kestävien ja eettisten valintojen tekemistä opetetaan useissa oppiaineissa. Esimerkiksi käsityön, biologian, maantiedon ja elämäntutkimuksen tavoitteet sisältävät myös kestävien ja eettisten valintojen tekemisen harjoittelua.

Espoon kaupungin suomenkielisessä perusopetuksessa on laadittu kestävän kehityksen kasvatuksen toimintasuunnitelma vuosille 2022–2026. Toiminta-ajatuksena on, että oppilaiden myönteisiä asenteita ja tulevaisuuskuvaa vahvistetaan. Tämä tapahtuu toiminnallisuuden ja osallisuuden kautta vahvistamalla kestäväan kehitykseen liittyviä tietoja ja taitoja. Suunnitelman toimeenpano on käynnistynyt syksyllä 2022. Suunnitelman mukaisesti Espoossa jokaisella koululla tulee olla jokin yhdessä sovittu toimintamalli tai pysyvä rakenne kestävän kehityksen kasvatuksen toteuttamiseen. Kestävän kehityksen kasvatuksen toteuttamista edistetään kouluissa mm. olemalla mukana Vihreä lippu -toiminnassa. Kouluissa toimii aktiivisia oppilaskuntia, EKO- tai KEKE-tiimejä, jotka vahvistavat kestävän kehityksen osaamista.

Opettajien toimintaa ohjaavat kaupungin strategisten linjausten lisäksi opetussuunnitelma. Opettajat ja muu henkilöstö toimivat esimerkkinä vastuullisessa toiminnassa ja ohjaavat oppilaita tekemään vastuullisia ja turvallisia valintoja myös tavaroiden hankinnassa.

Kestävän kehityksen kasvatuksen edistämiseksi keskeisiä toimia ovat asenteiden muuttaminen ja tiedon lisääminen. Espoossa tuodaan opetussuunnitelman mukaisesti esiin kestäväan kuluttamiseen ja kiertotalouteen liittyviä hyötyjä, kuten erilaisten tuotteiden elinkaaren ja ympäristövaikutuksiin liittyviä kysymyksiä.

Ensi keväänä suomenkielisessä perusopetuksessa avataan kehittäjäopettajahaku tukemaan luovaa tuottamista eri oppiaineissa. Espoon vertaistukeen perustuvan kehittäjäopettajatoiminnan tavoitteena on tukea opettajien jatkuvaa ammatillisen osaamisen kehittämistä. Kehittämistyön yhtenä tavoitteena on kestävän kehityksen kasvatusta. Kehittäjäopettaja edistää kestäväan kehityksen kasvatusta laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden mukaisesti hyödyntämällä monipuolisesti teknologian pedagogisia ja innovatiivisia mahdollisuuksia opetuksessa.

Suunnitelmallinen toiminta varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa

Espoon varhaiskasvatussuunnitelmassa ja esiopetuksen opetussuunnitelmassa ohjataan kasvatushenkilöstöä pohtimaan yhdessä lasten kanssa materiaalihankintojen tarpeellisuutta ja kohtuullisuutta sekä kierrätysmateriaalien turvallisuutta osana kestäväan elämäntapaan kasvattamista. Espoon kaupungin kestävän kehityksen ohjelma ohjaa Suomenkielisen varhaiskasvatuksen toimintaa. Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen työntekijöiden perehdytyksessä kiinnitetään huomiota liikkumisen mahdollistamaan sisä- ja ulkovaatetukseen ja turvallisiin työkenkiin sisä- ja ulkotiloissa.

Kestävän kehityksen edistäminen ruotsinkielisissä sivistyspalveluissa

Ruotsinkielisten sivistyspalveluiden tulosityksikössä opetussuunnitelman sekä kestävän kehityksen kasvatuksen toimintasuunnitelman puitteissa on yleisellä tasolla kehitetty paljon materiaaleja sekä koulutuksia, jotka sisältävät kestäviin valintoihin ja kestäväan kulutukseen liittyviä asioita. Espoon kaupungin kestävän kehityksen ohjelma sisältää näkökulmia myös

kestävään kulutukseen, joita käsitellään osana kestävän kehityksen kasvatusta.

2. Millä keinoilla kaupunki voi varmistaa, että kouluihin ja päiväkoteihin ei tuoda ultrapikatavaraa, jonka turvallisuudesta ei ole varmuutta?

Espoon kaupungin hankintaohjeen mukaisesti Espoon kaupungin ja sen liikelaitosten hankinnat tehdään hankintaohjeen ja sitä tarkentavien menettelytapaohjeiden mukaisesti.

Hankintaohje koskee kaikkia kaupungin ulkoisia hankintoja. Espoon kaupungin hankinnoissa tulee aina huomioida Espoo-tarina ja sen arvot ja toimintaperiaatteet sekä kaupunginhallituksen palvelujen järjestämiseen liittyvät hankintojen strategiset linjaukset. Espoon kaupunki tekee hankintoja vastuullisesti ja kestävästi. Jo kilpailutettujen tavaroiden, palveluiden tai urakoiden osalta ei tilauksia saa tehdä muilta kuin kulloinkin voimassa oleviin hankintasopimuksiin perustuen nimetyiltä sopimuskumppaneilta.

Valtuustokysymyksessä mainitut ultrapikatavaraa toimittavat yritykset eivät ole Espoon kaupungin sopimustoimittajia. Näin ollen kaupungin hankintaohjeen mukaisesti hankintoja ei saa tehdä näiltä yrityksiltä. Espoon kasvun ja oppimisen toimialalla tullaan lisäämään hankintaohjeista ja tilaamisesta tiedottamista työntekijöille. Lisäksi opetus- ja kasvatushenkilöstön osaamista tullaan vahvistamaan valtuustokysymyksen aihepiiristä.

Espoon varhaiskasvatusyksiköissä sekä perusopetuksessa noudatetaan Espoon kaupungin Hankintakeskuksen tilaus- ja hankintaohjeita. Ohjeiden mukaisen toiminnan valvonta on yksikön johtajan vastuulla, kouluissa rehtoreiden vastuulla. Henkilöstön osaamista ja ymmärrystä ultrapikatavaraan liittyvistä tuoteturvallisuuden haasteista voidaan vahvistaa muun muassa perehdytyksellä.

Varhaiskasvatusyksiköihin tarjotaan satunnaisesti erilaista lahjoitustavaraa sekä huoltajien että henkilöstön toimesta. Yksikköjohtaja päättää lahjoitustavaran mahdollisesta vastaanottamisesta. Mikäli lahjoitustavara vastaanotetaan, tulee yksikössä varmistua siitä, että tavara täyttää varhaiskasvatuksen materiaaleille asetetut normit tuoteturvallisuuden osalta (esim. irtoavat pienet osat ja kemikaalit). Varhaiskasvatusyksiköiden johtajille laaditaan ohjeistus lahjoitustavaran vastaanottamiseen sekä tukimateriaalia lahjoitustavaran kestävyysnäkökulmien ja turvallisuuden arviointiin.

Suomenkieliseen varhaiskasvatukseen ollaan kouluttamassa vuonna 2025 30 uutta ekotukihenkilöä yhteistyössä kestävän kehityksen osaamiskeskuksen kanssa. Koulutuksen sisällöissä huomioidaan erityisesti kestävän kuluttamisen näkökulmat varhaiskasvatuksessa. Ekotukihenkilöt tukevat päiväkotien henkilöstöä ja työyhteisöjä kestävän elämäntavan näkökulmien huomioimisessa.

3. Voisiko kaupunki kieltää tuomasta esimerkiksi koulujen myyjäisiin leivonnaisia, joiden valmistuksessa käytetyt tarvikkeet eivät täytä EU:n standardeja?

Espoon kaupungin kasvun ja oppimisen toimialalla henkilöstön osaamista sekä tietoisuutta ultrapikatavaran tilaamisen ja käytön riskeistä lisätään. Henkilöstömme osaamisen kehittämällä voimme vaikuttaa myös heidän huoltajille tarjoamaan informaatioon.

Espoon kaupungin kasvun ja oppimisen toimialan järjestämässä toiminnassa ylläpidetään ja edistetään vastuullisuutta sekä kestävästä kehitystä ja pyrimme tiedottamaan vastuullisuudesta parhaalla mahdollisella tavalla lasten ja nuorten huoltajille sekä kouluissamme toimiville kolmannen sektorin toimijoille.

Ulkopuolisten tahojen, kuten huoltajien tai vanhempainyhdistysten, järjestämä toiminta ei ole Espoon kaupungin vastuulla olevaa tai kaupungin järjestämää toimintaa, joten vastaavien tilaisuuksien yhteydessä laadunvalvonta on järjestäjän vastuulla.

Varhaiskasvatuksessa myyjäisiä järjestetään verrattain vähän. Pääasiassa niitä järjestävät yksittäisten päiväkotien vanhempainyhdistykset.

4. Miten kaupunki varmistaa, että kouluissa ja päiväkodeissa on riittävät resurssit, jotta henkilökunnan ei tarvitse turvautua ympäristön ja ihmisten terveyden kannalta riskialttiiseen halpatuotantoon?

Espoon suomenkielisessä perusopetuksessa, ruotsinkielisissä sivistyspalveluissa sekä suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa noudatetaan Espoon kaupungin Hankintakeskuksen tilaus- ja hankintaohjeita. Ohjeiden mukaisen toiminnan valvonta on varhaiskasvatyksiköissä yksikköjohtajan vastuulla, kouluissa rehtoreiden vastuulla.

Resurssit on mitoitettu tarpeiden mukaan ja ne ovat riittävät toiminnan toteutumisen takaamiseksi. Materiaalien hankinnan osalta yksiköiden käytössä olevat resurssit jonkin verran lisääntyvät vuoden 2025 aikana. Oppi- ja toimintamateriaalien tilauskanavana käytetään sopimusten mukaisia tilauskanavia sekä toimittajia.

Kasvun ja oppimisen toimialalla pyritään tukemaan yksiköidemme työntekijöiden osallistumista kestävästä kehityksen työhön ja koulutuksiin, verkostoihin sekä hyödyntämään kestävästä kehityksestä liittyviä materiaaleja. Osaamisen kehittämisen kautta henkilökunnalle pyritään mahdollistamaan työkalut kestävien valintojen tekemiseen.

Päätöshistoria

Liitteet

Oheismateriaali

- Valtuustokysymys ultrapikatavaran käytön estämisestä kouluissa ja päiväkodeissa

Tiedoksi